

**การพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์
เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย**
**Development of Thai-Cultural Creative Tourism Activity
Model on Kanchanaburi-Dawei Route**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม¹
อาจารย์ ดร.พจนา บุญคุ้ม²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ 2) ศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ 3) พัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์และ 4) หาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในเขตจังหวัดกาญจนบุรีบนเส้นทางสู่ทวาย กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่จำนวน 400 คน รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลหลักคือ นักวิชาการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชนที่อยู่ในพื้นที่จำนวน 11 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า 1) เส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญ 2 เส้นทางคือ เส้นทางเมืองกาญจนบุรี-ช่องเขาขาด และเส้นทางอุทยานประวัติศาสตร์-บ้านน้ำพุร้อน 2) กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย พบว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ในสมัยสงครามโลก และสถานที่ที่มีความสำคัญทางด้าน

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ประวัติศาสตร์ของไทย รวมถึงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราว และวิถีชีวิตของผู้คนในอดีต 3) รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ เส้นทางกาญจนบุรี-ทวายที่สร้างและพัฒนาขึ้นคือ Thai-Tavoy Mode และ 4) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ที่สำคัญคือ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยววิถีไทย ส่งเสริมการเรียนรู้และการสืบทอดเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีอยู่ในท้องถิ่น

คำสำคัญ : กิจกรรมท่องเที่ยว ท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย

This research aimed to: 1) study Thai-cultural creative tourism route; 2) investigate Thai-cultural creative tourism activities; 3) develop a model of Thai-cultural creative tourism activities; and 4) find out policy suggestions for Thai-cultural creative tourism activities on Kanchanaburi-Tavoy route. The research methodology was a research and development (R&D). The samples were 400 tourists including civilians, and eleven key informants who were academics, stakeholders, and representative of community. An inquiry, in depth-interview, and focus group discussion were used for data collection. The findings revealed that: 1) two significant Thai-cultural creative tourism routes on Kanchanaburi-Tavoy were Kanchanaburi-Hellfire Pass and Muang Sing Historical Park- Ban Kao Spring House; 2) Thai-cultural creative

tourism activities on Kanchanaburi-Tavoy route were mainly focused on visiting historical places, particularly during the Second World War, and visiting cultural museums of people in the pass; 3) The created Thai-cultural tourism model was a “Thai-Tavoy Model”; and 4) The policy suggestions for Thai-cultural creative tourism on Kanchanaburi-Tavoy route were including more public relations from relating organizations in order to promote the importance of tourism, and encouraging more art and cultural learning among people.

Keywords : Tourism activity, Thai-cultural creative tourism, Kanchanaburi-Tavoy Route

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยตามยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนตามกรอบนโยบายของรัฐบาลนั้นครอบคลุมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์ ทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันแสดงถึงอารยธรรมของคนและท้องถิ่นที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนานจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนั้น เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยยังให้ความสำคัญในเรื่องทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว กลไกในการบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งควรเป็นไปอย่างสมดุล

ภายใต้แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2554 : 3) โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยว (Sustainable Resource) ในเรื่องนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 19-20) ได้กล่าวถึงมิติสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า ควรมีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และสร้างการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนและคนภายในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการนำเสนอเรื่องราว ประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญา ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต (วีรพล ทองมา, 2554 : บทคัดย่อ) และยังพบว่า ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคเป็นภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมที่มีการสืบสานองค์ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญต่าง ๆ ถ่ายทอดมายังกลุ่มชนรุ่นหลัง โดยมีแนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่น เหมาะกับยุคสมัยในปัจจุบัน สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย หรือการลดต้นทุนในการผลิตด้วยการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยไม่ทำให้คุณค่าและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ลดลง การส่งเสริมอาชีพให้กับคนในท้องถิ่น เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาไม่ให้สูญหาย การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์สาธิต กระบวนการผลิต การจัดนิทรรศการและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในท้องถิ่น เป็นต้น (ทรงคุณ จันทจร และคณะ, 2552 : บทคัดย่อ) และผลจากการศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี ของเกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์ (2556: บทคัดย่อ) พบว่า การโยกหาอดีตเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สามารถรับรู้และประเมินความจริงแท้ของแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี การศึกษาเรื่องราวที่มีมาตั้งแต่อดีตของผู้คนจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นอกจากนี้ องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2003 อ้างถึงใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2552 : 8; สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2554 : 14-15) ยังได้กล่าวถึงแผนแม่บทของการท่องเที่ยวโลกในศตวรรษที่ 21 (Agenda 21) ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่จะต้องคำนึงถึงหลัก 4 ประการ คือ 1) การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตที่ชุมชนจะมีได้ทั้งในเรื่องธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน 2) การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น 3) การมีส่วนร่วมของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 4) การประสานการพัฒนาทางเลือกของชุมชน การดำรงอยู่ของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural resources) มากเป็นอันดับ 3 ของภูมิภาคเอเชีย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552 : 8)

ในยุทธศาสตร์การวิจัย พ.ศ. 2555-2559 กลุ่มภาคกลาง (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2554 : 5, 8) ได้แบ่งกลุ่มภาคกลางตอนล่างออกเป็น 3 กลุ่ม รวม 13 จังหวัด ซึ่งกลุ่มที่ 3 ประกอบไปด้วยจังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม และกาญจนบุรี โดยภาคกลางเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเชิงภูมิศาสตร์ของประเทศ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เอื้ออำนวยให้มีการเดินทาง สามารถเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมได้โดยสะดวกและทั่วถึงทั้งทางน้ำและทางบก มีแหล่งทรัพยากรที่มีความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ ทำให้กลุ่มจังหวัดภาคกลางเป็นศูนย์กลางการผลิตทางการเกษตร ปศุสัตว์และการประมงที่สำคัญ นอกจากนี้ ความคล่องตัวด้านการคมนาคมและการที่ภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ

ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรมาประกอบอาชีพและสร้างครอบครัว ซึ่งได้นำวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของตนเข้ามาในพื้นที่ด้วย ด้วยความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวทำให้ภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีความโดดเด่น มีผู้ให้ความสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น สังคม และวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่

จากข้อมูลทางการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นและลักษณะของพื้นที่ของกลุ่มภาคกลางตอนล่าง ตลอดจนเพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทย พ.ศ. 2555-2559 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจการนำลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็งของประเทศไทย มาบูรณาการกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานเดิมจากการท่องเที่ยวทั้ง 2 ลักษณะมาทำการศึกษาในลักษณะของการบูรณาการ เป็น “การท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์” ซึ่งการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์นี้มีความสอดคล้องกับแผนแม่บทของการท่องเที่ยวโลก ตามกรอบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้ง 4 ประการดังกล่าวข้างต้น โดยเลือกพื้นที่ศึกษาบริเวณเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ทวาย-กาญจนบุรี (Tavoy-Kanchanburi Rute) ซึ่งนับเป็นเส้นทางเศรษฐกิจสำคัญเส้นทางหนึ่งของภูมิภาคตะวันตกของไทยที่เป็นประตูเชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน แม้ว่ากาญจนบุรีจะมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่มาก แต่เนื่องจากกาญจนบุรีมีผู้คนหลายชนเผ่าอาศัยอยู่ โดยเฉพาะตลอดเส้นทางกาญจนบุรีสู่เส้นทางทวาย มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญซึ่งยังคงไว้ซึ่งความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของกลุ่มชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ผลที่ได้จากการศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย จึงน่าจะเอื้อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย
2. เพื่อศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย
4. เพื่อหาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยที่มีความโดดเด่นและตั้งอยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรีบนเส้นทางสู่ทวาย ประเทศพม่า และมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ ซึ่งพื้นที่ศึกษาดังกล่าวกำหนดโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงสำรวจพื้นที่ศึกษาโดยผู้วิจัยในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี สู่เส้นทางทวายของพม่า

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก ประชากรในแต่ละชุมชน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดกาญจนบุรี 2) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดกาญจนบุรี และ 3) นักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงผู้นำชุมชนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีและ

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักคือ นักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ จำนวน 11 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประชาชนและนักท่องเที่ยว ใช้วิธีการเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) ที่ประชากรไม่เกิน 1,000,000 คน ระดับความเชื่อมั่นในการสุ่ม 95% ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 384 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 400 คน ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้หมู่บ้านเป็นกลุ่มในการสุ่ม สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 11 คนที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

3. ตัวแปรในการศึกษา ตัวแปรหรือเนื้อหาสำคัญในการศึกษาได้แก่

1) เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ 2) กิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ 3) รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ และ 4) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ บนเส้นทางทวายเป็นเส้นทางทวายเป็นกาญจนบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ:

1. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง ลักษณะเฉพาะของกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี จรดแนวพรมแดนไทยพม่าสู่เส้นทางทวาย

2. การท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตชุมชนวัฒนธรรมไทย และอัตลักษณ์ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีจรดแนวพรมแดนพม่า มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ตรงในกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวร่วมกับเจ้าบ้าน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ได้ศึกษา เรียนรู้ เกิดความเข้าใจ เกิดความพึงพอใจ ประทับใจ ซึมซับในคุณค่าจากการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ ก่อให้เกิดการสร้างผลิตภัณฑ์ และมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชน ตลอดจนมีการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ หมายถึง คำแนะนำหรือข้อเสนอที่มีความเป็นไปได้ต่อการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่

4. สภาพการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ หมายถึง ลักษณะ บริบทที่เป็นอยู่ด้านการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ในพื้นที่ศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมและความประทับใจของนักท่องเที่ยว ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึงสภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีจรดพรมแดนพม่าสู่เส้นทางทวาย

5. เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ หมายถึง เส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ที่สำคัญ ๆ ของจังหวัดกาญจนบุรี ตามเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย ตั้งแต่บริเวณตัวเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรีจรดเขตพรมแดนไทย-พม่า

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล ซึ่งในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural tourism) นั้นนักวิชาการได้ระบุว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของ

ผู้คนในชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม โบราณสถาน ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี (ซูเกียรติ นพเกตุ, 2542; วรรณ วลัยวานิช, 2546; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 283) อีกทั้งยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปะวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษา และวรรณกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี ตลอดจนการเที่ยวชมมรดกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนสถาน (ราณี อธิชัยกุล, 2546 : 83)

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) นั้น นักวิชาการให้ความหมายไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน และเอกลักษณ์ของสถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และได้มีโอกาสใช้ชีวิตร่วมกับเจ้าของสถานที่ เป็นการสร้างมูลค่า เพิ่มคุณค่าให้กับชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่คนและเป็นทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งการท่องเที่ยวในยุคแรก ๆ นั้นให้ความสนใจกับการพักผ่อนหย่อนใจมาสู่การเดินทางท่องเที่ยวในยุคที่สองที่ให้ความสนใจกับวัฒนธรรม (Cultural tourism) และใส่ใจกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว (Sustainable tourism) และยุคที่สามคือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative tourism) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่คำนึงถึงความยั่งยืนเป็นสำคัญ โดยเน้นย้ำถึงความผูกพัน (Engaged) ของนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน (Visitor-guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยวหรือเจ้าบ้าน (Host) ประสบการณ์แท้ที่ปฏิบัติการจริงที่มาจากการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยว (Active participation) และเป็นผลให้เกิดความจดจำ ความประทับใจในวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว (Understanding specific cultural of the place) (Richards and Raymond, 2000)

ในส่วนของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) นั้น หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมให้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยมี การให้บริการที่มีคุณภาพ และ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวและร่วมรับผลประโยชน์ นอกจากนี้หน่วยงานและนักวิชาการยังให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน และลักษณะของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่รวมถึงการจัดการทั้งในปัจจุบันและอนาคตเกี่ยวกับขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว มีลักษณะของการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ได้เห็นถึงคุณค่า การมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชนการยอมรับให้ประชาชน ทุกส่วนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมถึงการไม่ทำลายทรัพยากร การท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2546 : 167-168; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 : 7)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ในพื้นที่ศึกษาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยที่มีความโดดเด่นตั้งอยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรีบนเส้นทางสู่ทวาย ประเทศพม่า เก็บรวบรวมข้อมูล 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 Research (R₁) สำรวจเส้นทางและ กิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดกาญจนบุรีจรดเส้นทางทวาย ขั้นตอนที่ 2 Development (D₁) สร้างและพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย สร้างสรรค์ โดยนำข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยที่ได้จากผลการศึกษาใน ขั้นตอนที่ 1 (R₁) มากำหนดรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นวิถีไทยในชุมชน

พิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อรับรองรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ที่ก่อนนำไปทดลองใช้ ขั้นตอนที่ 3 Research (R_2) นำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ไปใช้ในพื้นที่ โดยนำผลที่ได้จาก D_1 มาจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ศึกษา และขั้นตอนที่ 4 Development (D_2) ปรับปรุงและพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย โดยลงสำรวจพื้นที่ศึกษาในเดือนเมษายน-มิถุนายน 2556 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประชาชน ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ชมรมต่าง ๆ ในชุมชนได้ข้อมูลรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดจากแนวคิด หรือภูมิปัญญาของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ และการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชน

2. ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัด ภูมิภาค และส่วนกลาง ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของจังหวัดกาญจนบุรีจรดเส้นทางทวาย

3. ประชาชนและนักท่องเที่ยวเกิดความตระหนัก เห็นคุณค่า และมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว เกิดความประทับใจในกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. เส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย ที่ได้จากการศึกษาแบ่งเป็น 2 เส้นทางคือ 1) เส้นทางเมืองกาญจนบุรี-ช่องเขาขาด เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เริ่มจากจุดที่ 1 สุสานทหารสัมพันธมิตร จุดที่ 2 พิพิธภัณฑสถานรถไฟไทย-พม่า จุดที่ 3 ทางรถไฟสายมรณะ และจุดที่ 4 ช่องเขาขาด 2) เส้นทางอุทยานประวัติศาสตร์ – บ้านน้ำพุร้อน เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เริ่มจากจุดที่ 1 อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จุดที่ 2 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเก่า และจุดที่ 3 บ้านพุน้ำร้อน ทั้ง 2 เส้นทางอยู่บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย และใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางประมาณ 1 วัน

2. กิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย ที่ได้จากการศึกษา พบว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องข้องกับการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ในสมัยสงครามโลก และสถานที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ไทย รวมถึงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑที่จัดแสดงเรื่องราวและวิถีชีวิตของคนในสมัยอดีต

3. รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวายที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นนี้ เรียกว่า Thai-Tavoy Model ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) Th หมายถึง Thainess (วิถีไทย) 2) A หมายถึง Awareness (ความตระหนัก) 3) I หมายถึง Identity (อัตลักษณ์) 4) T หมายถึง Telling a story (การบอกเล่าเรื่องราว) 5) A หมายถึง Attendance (การเข้าร่วมกิจกรรม) 6) V หมายถึง Value (การเห็นคุณค่า) 7) O หมายถึง Opportunity (โอกาส) และ 8) Y หมายถึง Young People (คนรุ่นหลัง) โดยผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นนี้พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

4. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย สร้างสรรค์ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับกระทรวงและระดับจังหวัด ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและประชาชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยววิถีไทยให้มากขึ้น ควรส่งเสริมการเรียนรู้และการสืบทอดเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมไทย และอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจัดทำของที่ระลึกจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น และควรให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย ที่ได้จากการศึกษาแบ่งเป็น 2 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางเมืองกาญจนบุรี-ช่องเขาขาด เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เริ่มจุดที่ 1 จากสุสานทหารสัมพันธมิตร จุดที่ 2 พิพิธภัณฑสถานรถไฟไทย-พม่า จุดที่ 3 ทางรถไฟสายมรณะ และจุดที่ 4 ช่องเขาขาด 2) เส้นทางอุทยานประวัติศาสตร์ – บ้านน้ำพุร้อน เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เริ่มจากจุดที่ 1 อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จุดที่ 2 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเก่า และจุดที่ 3 บ้านน้ำพุร้อนทั้ง 2 เส้นทางอยู่บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย ใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางประมาณ 1 วัน นั้นอาจเนื่องมาจากจุดแข็งในเชิงพื้นที่ของจังหวัดกาญจนบุรีในเรื่องการมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คน ที่ประชาชนในพื้นที่ได้สืบทอดและอนุรักษ์ไว้ ความงดงามของโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งของจังหวัดมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแก่ชาวโลก นอกจากนี้กาญจนบุรียังตั้งอยู่ในทำเลไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก มีเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นในบริเวณ

ใกล้เคียงกันได้ สามารถวางแผนการเดินทางได้ในลักษณะของการท่องเที่ยวเพียงวันเดียว หรือการท่องเที่ยวที่ต้องพักค้างแรมได้ นอกจากนี้การที่ไทยกำลังก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนก็น่าจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น

ผลจากการศึกษาที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวยังขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จึงควรส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของทรงคุณ จันทจร และคณะ (2552 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ 14 จังหวัดที่พบว่า ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้มีความเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชน ซึ่งทำให้คุณค่าทางอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยที่ศิลปหัตถกรรมเหล่านั้นได้ส่งสมคุณค่าความเป็นท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคไว้พร้อมที่จะได้รับการสืบทอดและประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

2. ผลการศึกษาที่พบว่า กิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์บนเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ในสมัยสงครามโลก และสถานที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ไทย รวมถึงการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวและวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยอดีตนั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการท่องเที่ยววิถีไทยที่มุ่งเน้นการสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวจากการเที่ยวชม ได้สัมผัส ได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งควรจะได้มีการสืบทอด บอกต่อ สร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้คนและชุมชน

ที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนได้สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวให้เกิดการบอกเล่าเรื่องราว (Telling a story) บอกต่อ (Word of mouth) และกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะเส้นทางกาญจนบุรี-ทวายอีก

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทยให้มีความหลากหลาย มีกิจกรรมใหม่ที่สร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม อันหมายรวมถึงการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของดลฤทัย โกวรธนะกุล (2552 : 1-13) ที่ศึกษาการสื่อความหมายมรดกวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้าน โนนเสลา อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ที่พบว่า มรดกผ้าทอของหมู่บ้าน โนนเสลา มีการพัฒนารูปแบบไปตามระยะเวลาของยุคสมัย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการสื่อความหมาย ดังนั้น การสื่อความหมายที่แท้จริงที่ต้องให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายที่ถูกต้องเพราะจะเป็นการสร้างคุณค่าให้กับวัฒนธรรมพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ต้องให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วม เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการให้บริการที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่ม การมีผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากอาเซียน รวมถึงนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลกจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีไทย

3. ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวายที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นนี้คือ Thai-Tavoy Model ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) Thainess (วิถีไทย) 2) Awareness

(ความตระหนัก) 3) Identity (อัตลักษณ์) 4) Telling a story (การบอกเล่าเรื่องราว) 5) Attendance (การเข้าร่วมกิจกรรม) 6) Value (การเห็นคุณค่า) 7) Opportunity (โอกาส) และ 8) Young people (คนรุ่นหลัง) โดยผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีไทย ตลอดจนมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศ (ชูเกียรติ นพเกต, 2542; กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554 : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544 : 68, 77; รชพร จันทรสว่าง, 2546, วรรณ วลัยวานิช, 2546; 16-18; บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2548 : 286-288; ทิพวรรณ พุ่มมณี, 2550)

4. ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย สร้างสรรค์พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับกระทรวงและระดับจังหวัด ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและประชาชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยววิถีไทยให้เพิ่มมากขึ้น ควรส่งเสริมการเรียนรู้และการสืบทอดเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมไทย และอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการจัดทำของที่ระลึก จากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น และควรให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น ผลที่ได้จากการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน (พจนา สวนศรี, 2546 : 24; เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2550 : 110-111) ที่กล่าวไว้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวว่า ต้องให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว และให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย ซึ่งการสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based

Tourism) เพราะจะทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวได้อีกด้วย ผลจากการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของประพัทธ์ชัย ไชยนอก (2554 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีบ้านด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่พบว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านด่านซ้ายมีสิ่งดึงดูดใจที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรมประเพณีที่ชาวบ้านสืบทอดกันมา

ผลที่ได้จากการศึกษาในเรื่องการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว หรือการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลให้การท่องเที่ยวของชุมชนได้รับการพัฒนาทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544) สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ต้องอาศัยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนฐานของการใช้ความรู้และภูมิปัญญา (Hawkins, 2001) ซึ่งแนวทางในการพัฒนานั้นต้องเชื่อมโยงกันทั้งในเชิงอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ทรัพยากรมนุษย์ และด้านพื้นที่ และยังสอดคล้องกับผลจากการศึกษาของวีรพล ทองมา (2554 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนชาวจีนยูนานมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากในพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงซึ่งถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Life SITE Museum) ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนและคนภายในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมา ภูมิปัญญา ความรู้และประสบการณ์ผ่านทางนิทรรศการ วัตถุที่สะสมมาตั้งแต่อดีต หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ สอดคล้องกับผลจากการศึกษาของสตรอนซา

(Stronza, 2007 : 210-230) ที่ศึกษาการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในประเทศเปรู ที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวให้ประโยชน์หลายประการต่อชุมชนและการดำรงชีวิต ของประชาชนในชุมชน เช่น การเพิ่มผลผลิต การขยายตัวทางการค้า และการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวยังเป็นมูลเหตุของการสร้าง คุณค่าใหม่ ๆ และสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนอีกด้วย การเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน หรือการสร้างสรรคกิจกรรมใหม่ทาง การท่องเที่ยวโดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์จากฐานภูมิปัญญาของคนในชุมชน ย่อมก่อให้เกิดความรู้และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม โบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มรดกทางประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หน่วยงาน และนักวิชาการได้กล่าวไว้ (World Tourism Organization : 1997; ชูเกียรติ นพเกตุ, 2542; กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2546 : 167-168; วรรณ วลัยวานิช, 2546; ราณี อิลิชัยกุล, 2546 : 83; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 : 283)

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย จึงน่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของ จังหวัดกาญจนบุรีให้มีความหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้น มีการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ การประชาสัมพันธ์แหล่ง ท่องเที่ยวให้เป็นที่ยุ้จักแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ การสร้าง ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งชุมชน และท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการให้บริการเพื่อสร้าง ความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวตาม เส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย สิ่งเหล่านี้ น่าจะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงวิถีไทยอย่างสร้างสรรค์ สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างความเข้มแข็ง

ให้กับชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับกระทรวง และระดับจังหวัด ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาญจนบุรี ควรขยายผลการนำรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวิถีไทยสร้างสรรค์ Thai-Tavoy Model ที่ได้จากการศึกษาไปขยายผล เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลในเชิงรูปธรรม ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ประกอบการต่อนักท่องเที่ยว หรือส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาต่อยอดต่อไป

1.2 ควรมีนโยบายในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์อย่างจริงจัง เพื่อเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน และท้องถิ่น รวมถึงเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาญจนบุรี หน่วยงานและองค์การที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรร่วมมือกันในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ โดยสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรส่งเสริมการผลิต การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน เป็นการส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากร และภูมิปัญญาของผู้คนในชุมชนให้มากขึ้น รวมทั้งควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ ให้ประชาชนเกิดความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่วิถีไทยสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง เห็นความสำคัญของการสร้างคุณค่าของการสืบสานศิลปะ วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เพื่อการรักษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวใน ชุมชนของตนสืบต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทย สร้างสรรค์ รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยววิถีไทยสร้างสรรค์ใน แหล่งท่องเที่ยวเส้นทางกาญจนบุรี-ทวาย

3.2 ควรศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัด กาญจนบุรีกับสหภาพพม่าเพื่อรองรับการเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนและ ขยายตลาดการท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ สนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่สนับสนุนทุนวิจัยประจำปีงบประมาณ 2558

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล
หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- _____. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559.
กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). การส่งเสริมการลงทุนธุรกิจท่องเที่ยว
ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์. (2556). ความเห็นและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
ต่อความจริงแท้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต : กรณี
ศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยาลัย
นวัตกรรมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชูเกียรติ นพเกตุ. (2542). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงราย : คณะ
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ดลฤทัย โกวรธนะกุล. (2552). การสื่อความหมายมรดกวัฒนธรรมผ่าน
การท่องเที่ยวชุมชนของหมู่โนนเสลา อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดชัยภูมิ.
วารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. ปี 2552
ฉบับที่ 1 หน้า 1-13.
- ทรงคุณ จันทจร และคณะ. (2552). คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
กับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทาง
เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ภาคกลาง และภาคใต้. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและ
วัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิพวรรณ พุ่มมณี. (2550). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แห่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2550). การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน... จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ใน การประชุมเทศกาลการท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เพรส แอน ดีไซน์ จำกัด.
- ประพัทธ์ชัย ไชยนอก. (2554). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาร้านค้าบ้านด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2544). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รชพร จันทร์สว่าง. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราณี อีสัยกุล. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณ วรชวีนิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีรพล ทองมา. (2554). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2554). นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

Richards, G. and Raymond, C. (2000). **Creative tourism**. ATLAS News. No. 23. pp. 16-20.

Stronza, A. (2007). The economic promise of ecotourism for conservation. **Journal of ecotourism**. 6 (3), 210-230.

World Tourism Organization. (1997). **Tourism 2020 vision**. Madrid : World Tourism Organization.